

COVID-19

An illustration featuring three stylized human figures against a background of orange and red circles and virus-like particles. On the left, a man with dark hair wears a white surgical mask. In the center, a person is fully encased in a teal protective suit with a hood and clear goggles. On the right, a woman with blonde hair wears a white surgical mask. The overall theme is the COVID-19 pandemic.

Przemiany wartości życiowych krakowian pod wpływem pandemii

Piotr Długosz

Metodologia badań

Sondaż został wykonany między 14 a 25 kwietnia. Próba badawcza $n=633$. Dobór próby w oparciu o dostępność badanych. Sondaż wykonany metodą online (CAWI).

Niniejszy raport stanowi część projektu: Wpływ pandemii koronawirusa na kondycję psychospołeczną mieszkańców Krakowa. W następnej części raportu będzie analizowana jakość życia w warunkach kwarantanny. Zapraszamy do śledzenia strony:

<https://ifis.up.krakow.pl/laboratorium->

Przemiany wartości życiowych krakowian pod wpływem pandemii

Dr hab. Piotr Długosz, prof. UP, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

<https://ifis.up.krakow.pl/laboratorium-socjologiczne/>

W wielu wypowiedziach na temat społecznych konsekwencji koronawirusa słyszymy, że świat po pandemii nie będzie już taki sam; że zagrożenie koronawirusem przeorało społeczną świadomość, prowadząc do głębokich zmian w społecznym życiu. Z powodu zagrożenia wirusem oraz długą domową kwarantanną mogło dojść do przewartościowania celów, dążeń i wartości życiowych. Kwarantanna sprawiła, że ludzie mogli sobie uświadomić, co jest ważne w życiu, z czego można zrezygnować, a co przynosi im radość i satysfakcję. W obliczu globalnego zagrożenia mogło dojść do głębszej zmiany społecznych postaw. Rzeczy cenne, warte zabiegów, do których jednostka dąży, chce je osiągnąć, darzy je atencją będą uznawane za społeczne wartości.

Aby się przekonać, jakie są wartości mieszkańców Krakowa przeprowadzono badania sondażowe, o których wspominamy na początku raportu. Chcąc też uchwycić zmiany w systemie wartości krakowian, postanowiliśmy porównać wyniki niniejszych analiz z wynikami badań z 2018 r. uzyskanymi w ramach badań Barometr Krakowski¹. Dzięki nieinwazyjnemu podejściu do badań możemy z perspektywy analiz porównawczych ocenić siłę wpływu pandemii na wartości społeczne mieszkańców Krakowa. Na podstawie badań zrealizowanych wśród krakowian można z dużą dozą prawdopodobieństwa analizować przeobrażenia zachodzące pod wpływem pandemii wśród mieszkańców dużych miast.

Z danych zebranych w 2018 r. wynika, że mieszkańcy Krakowa najbardziej cenili zdrowie, udane małżeństwo, dzieci oraz pieniądze. W dwa lata później, jak pokazuje zestawienie na wykresie 1, znaczenie mają takie wartości, jak: zdrowie, wolność, swoboda, opatrność, Bóg, pogoda ducha, optymizm.

Można zakładać, że pod wpływem pandemii zdrowie stało się najważniejsze. Kwarantanna, a szczególnie zagrożenie zachorowaniem na COVID-19, a nawet utratą życia sprawiły, że ludzie uświadomili sobie wartość zdrowia. Parafrazując klasyka, można rzec, że to nie byt określa świadomość, a zdrowie wyznacza szanse życiowe. Majątek, sława, pozycja społeczna bez zdrowia stają się niepotrzebne. Kiedy człowiek zostaje zamknięty w domu, odcięty od rodziny, przyjaciół, nie może iść do pracy, pojechać na wycieczkę, czy nawet

¹ <http://barometrkrakowski.pl/>

Przemiany wartości życiowych krakowian pod wpływem pandemii

Dr hab. Piotr Długosz, prof. UP, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

<https://ifis.up.krakow.pl/laboratorium-socjologiczne/>

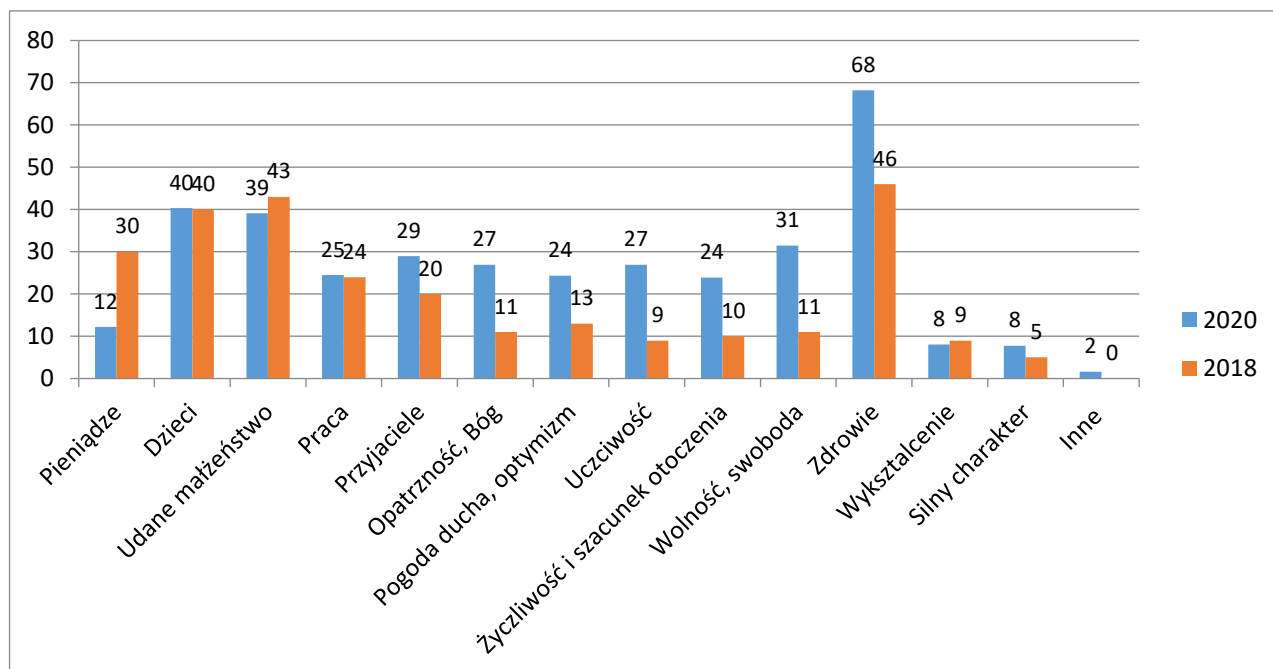
swobodnie przemieszczać się po mieście, wówczas zaczyna tęsknić za wolnością i swobodą: aby móc robić to, na co się ma ochotę, tak jak miało to miejsce przed kwarantanną. Wzrost znaczenia wśród społeczności wartości opatrności, Boga można tłumaczyć poszukiwaniem wsparcia, opieki, transcendencji w sytuacji zagrożenia życia. Optymizm i dobry humor są podręcznym orężem walki w czasach lęku i obaw przed zakażeniem.

Zaobserwowane zjawisko można wytłumaczyć hipotezą niedoboru. Ludzie cenią te rzeczy, idee, które są trudniej dostępne. Zatem pandemia sprawiła, że zdrowie i wolność, swoboda stały się absolutnie najważniejsze, gdyż to ich deficyt doskwiera obecnie najbardziej mieszkańcom Krakowa.

1

Ludzie cenią w życiu różne wartości. Które z wymienionych poniżej są najważniejsze dla Pana/Pani?

Wykres 1. Wartości życiowe krakowian w latach 2018 i 2020 (w%)

Wyniki analiz w tabeli 2 pokazują wpływ płci na preferowane wartości. Z rozkładu odpowiedzi wynika, że kobiety cenią zdrowie, dzieci opatrność, Boga bardziej niż mężczyźni.

Przemiany wartości życiowych krakowian pod wpływem pandemii

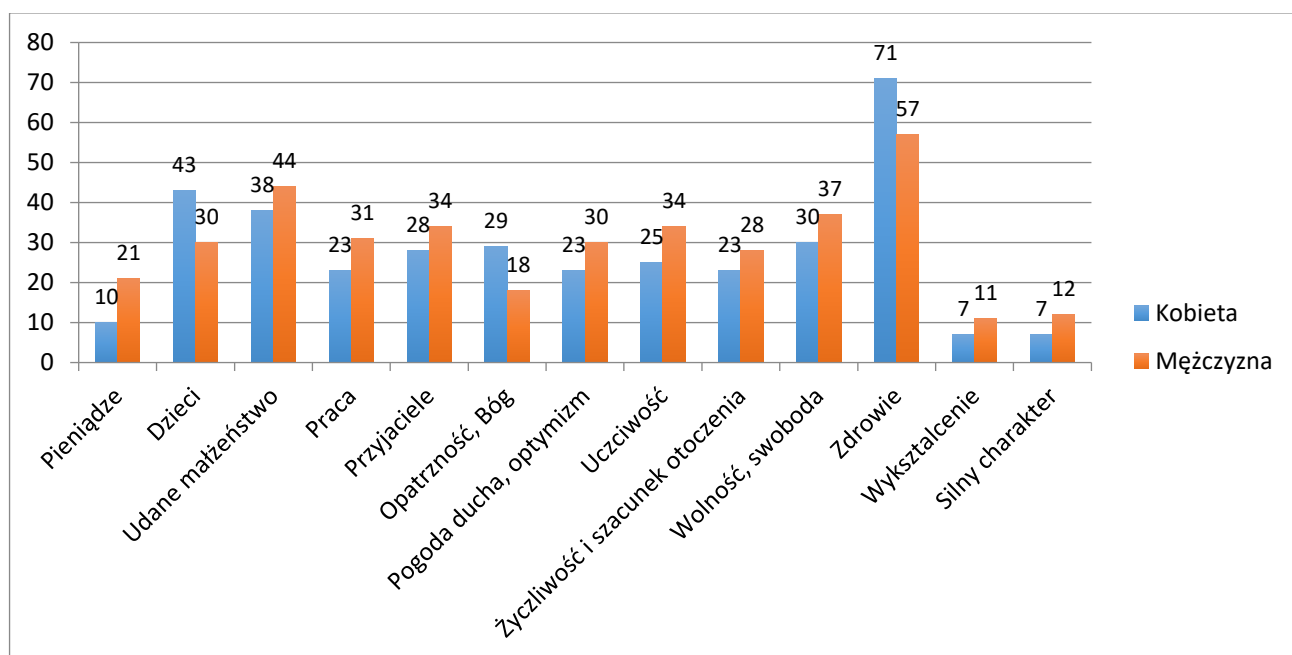
Dr hab. Piotr Długosz, prof. UP, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

<https://ifis.up.krakow.pl/laboratorium-socjologiczne/>

Mężczyźni częściej wskazują natomiast na wolność, swobodę, pracę, pogodę ducha, optymizm.

Z analiz wynika, że kobiety częściej orientują się na wartości rodzinne, transcendentne, a mężczyźni kierują się na wartości materialne i wolność.

Wykres 2. Wartości życiowe krakowian a płeć (%)

Na wykresie 3 zostały pokazane preferowane wartości w zależności od kategorii wiekowej respondenta. Z uzyskanych rozkładów wynika, że istnieją różnice międzypokoleniowe w hierarchii wartości życiowych. Często orzeka się o powstaniu nowego pokolenia i jego specyfice na podstawie analizy wartości w grupach wiekowych.

Wśród młodszych krakowian obserwuje się wyższą rangę zdrowia, wolności, przyjaciół oraz pieniędzy. Także młodzież częściej stawia na pierwszym miejscu siłę charakteru i wykształcenie. Średnia generacja bardziej koncentruje się na wartości pracy, dzieciach, małżeństwie. Zaś najstarsi respondenci częściej dostrzegają wagę dzieci, opatrności, Boga. Zatem młodość jest konstytuowana przez siłę, wolność i bogactwo. Wiek średni dąży do stabilizacji. Starość naznaczona jest sentymentem do rodziny, dzieci oraz większą religijnością.

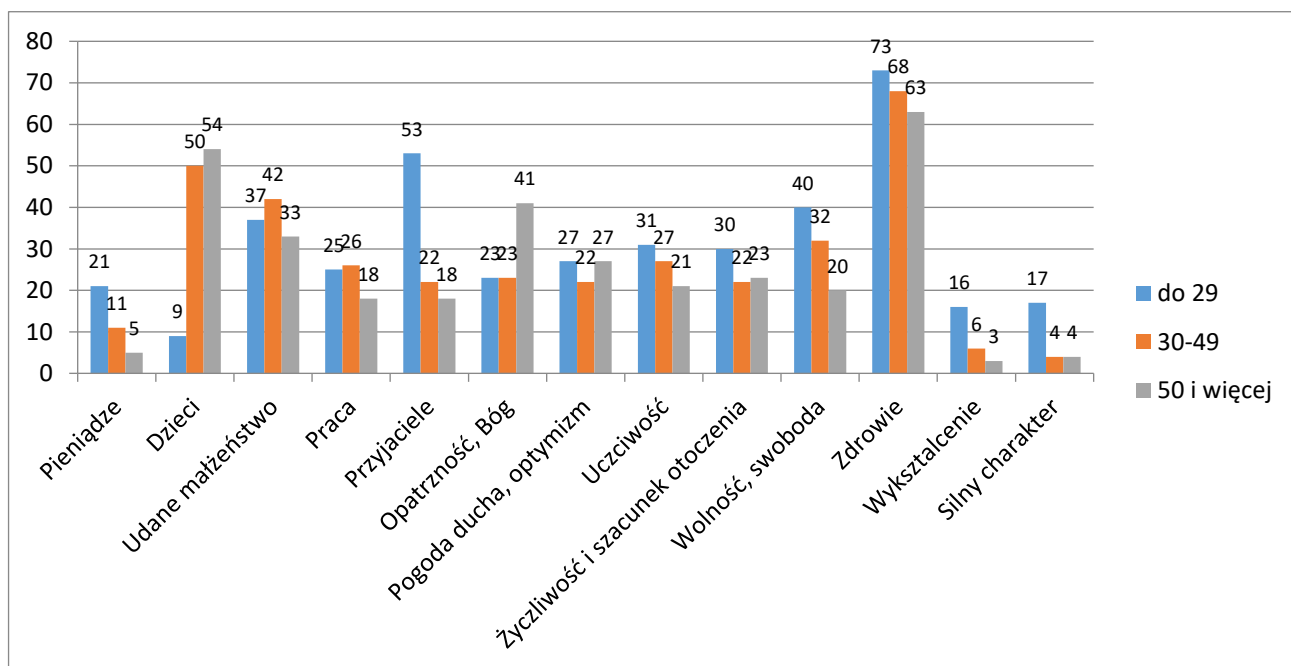
Przemiany wartości życiowych krakowian pod wpływem pandemii

Dr hab. Piotr Długosz, prof. UP, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

<https://ifis.up.krakow.pl/laboratorium-socjologiczne/>

Warto zatem podkreślić, że pandemia może w różny sposób działać na różne grupy wiekowe. Inne zmiany może wywołać wśród najmłodszych, a inne wśród starszych generacji.

Wykres 3. Wartości życiowe a wiek (%)

W tej części raportu koncentrowaliśmy się na analizach, zestawiając różne zmienne ze sobą, by w ten sposób wnioskować o zróżnicowaniu wartości wśród społeczności krakowskiej. Chcąc też uwzględnić stosunek ankietowanych do wartości i ich przemiany pod wpływem pandemii, zadaliśmy pytanie bezpośrednio o to, czy zmienił się stosunek badanych do wartości.

Na wykresie 4 widać, że krakowianie wskazują *explicite* na przesunięcia w swoich hierarchiach wartości. Epidemia i kwarantanna sprawiły, że ankietowani w większym stopniu niż przed pandemią cenią zdrowie oraz wolność, swobodę. Stosunek do tych wartości zmienił się najbardziej in plus, co należy wytłumaczyć hipotezą niedoboru. W obecnych warunkach zagrożenie zdrowia i życia sprawiają, że zdrowie staje się podstawową wartością, w sposób naturalny wzrastającą w czasach pandemii. Analogicznie jest z wartością wolności i swobody. W sytuacji obostrzeń, ograniczenia możliwości spotykania się w przestrzeni publicznej,

Przemiany wartości życiowych krakowian pod wpływem pandemii

Dr hab. Piotr Długosz, prof. UP, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

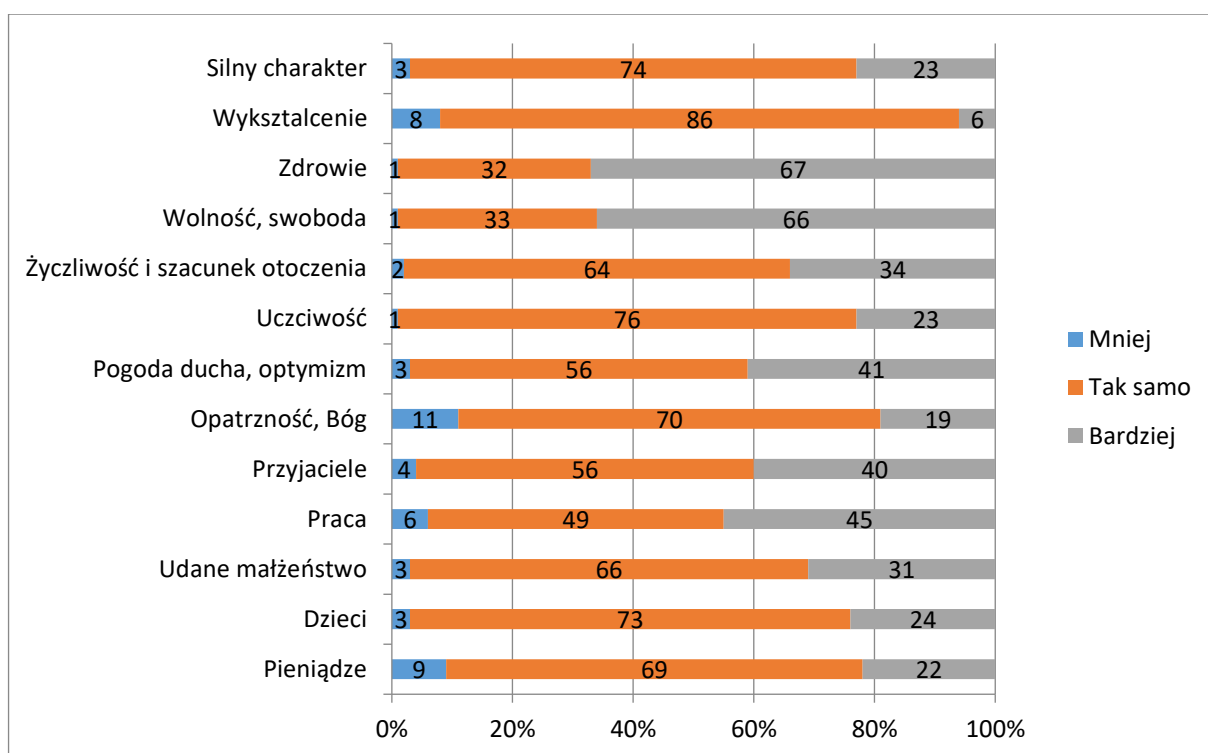
<https://ifis.up.krakow.pl/laboratorium-socjologiczne/>

ograniczania możliwości przemieszczania się, ludzie zaczęli doceniać swobodę i możliwość nieskrępowanego przemieszczania się w przestrzeni miejskiej – niezauważaną w czasach sprzed epidemii.

2

Czy obecnie ceni Pan/Pani poniższe wartości bardziej, mniej lub tak samo niż przed wybuchem pandemii koronawirusa ?

Wykres 4. Subiektywny stosunek do wartości (w %)

Częściowo nastąpił także wzrost znaczenia pracy i przyjaciół. Analogicznie, jak w poprzednim przypadku, kiedy następuje zwiększone ryzyko bezrobocia, oraz niemożność wykonywania jej w normalnym trybie, rośnie u respondentów jej wartość. Przyjaciele są bardziej cenieni, gdyż są teraz nieobecni.

Patrząc z perspektywy tego, co się nie zmieniło, można stwierdzić, że uniwersalne znaczenie w życiu człowieka ma rodzina, religia, moralność, wykształcenie, cechy charakteru. Społeczeństwo kapitalistyczne oparte na merytokracji potrzebuje ludzi wykształconych, etycznych i moralnych, postępujących zgodnie z zasadami społecznymi. Przy czym, jak

Przemiany wartości życiowych krakowian pod wpływem pandemii

Dr hab. Piotr Długosz, prof. UP, Instytut Filozofii i Socjologii, Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

<https://ifis.up.krakow.pl/laboratorium-socjologiczne/>

powiadał Arystoteles, człowiek jest istotą społeczną i potrzebuje innych, najczęściej jest to rodzina.

Podsumowanie

1. Pod wpływem pandemii pojawiła się zmiana stosunku mieszkańców Krakowa do wartości.
2. W stosunku do pomiarów sprzed kwarantanny obserwujemy przemiany wartości. Największą zmianę zaobserwowano w stosunku do wartości wolności, swobody, zdrowia, opatrności, Boga.
3. W subiektywnej ocenie wartości pod wpływem pandemii również obserwuje się wzrost znaczenia zdrowia i wolności, swobody.
4. Życie mieszkańców miast uległo częściowemu przewartościowaniu. Kierunek oraz zasadę tych przeobrażeń dobrze oddaje hipoteza niedoboru. W warunkach pandemii większego znaczenia nabierają te wartości, których realizacja została przez nią zagrożona.